

Серьогіна О. М.

*Київський національний університет технологій та дизайну
(Київ, Україна)*

КОРНЄЄВА І. О.

*Київський національний університет технологій та дизайну
(Київ, Україна)*

ОРНАМЕНТИ ЯК КУЛЬТУРНИЙ КОД: УКРАЇНСЬКІ ТА ПОЛЬСЬКІ МОТИВИ У СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ

В наш час збереження культурної спадщини є особливо важливим. У такі важкі часи дизайнери намагаються все частіше звертатись до традиційних елементів, бо це те що відрізняє нашу країну. Орнамент є одним з найдавніших проявів художнього мислення, є важливим носієм культурного коду, що відображає культурні цінності та історію народу.

Актуальність даної теми зумовлена сучасними суспільними процесами: на тлі російської агресії в Україні зростає інтерес до національної ідентичності, зокрема до української мови, історії та традиційної культурної спадщини, що сприяє переосмисленню та популяризації народних мистецьких форм, у тому числі орнаменту, у сучасному культурному та освітньому просторі. Особливої актуальності набуває дослідження орнаментальних традицій України та Польщі, які мають спільні історико-культурні витоки, але водночас демонструють самобутність і унікальність художніх рішень (Фелькер, 2025). Порівняльний аналіз цих мотивів дозволяє не лише глибше зрозуміти національні особливості обох культур, але й виявити потенціал їх інтеграції у сучасний дизайн. На основі статей ми можемо зробити порівняльний аналіз і виявити спільні та відмінні риси. Спільні риси: обидві культури мають глибоку традицію народного мистецтва (ткацтво, вишивка, кераміка, різьблення), орнаменти виконують символічну функцію (зв'язок із природою, побутом, віруваннями), використовуються рослинні та геометричні мотиви, орнамент є частиною повсякденного життя (одяг, посуд, інтер'єр). Відмінні риси: український орнамент має глибоке символічне значення, часто виконує оберегову функцію, а польська символіка

менш виражена, орнамент здебільшого декоративний (Klekot, 2010; Тітор, Шостак, 2023).

Метою статті дослідження орнаменту як культурного коду в українському та польському мистецтві, виявлення їх спільних і відмінних рис, а також аналіз використання традиційних орнаментальних мотивів у сучасному дизайні та їх ролі в освітньому та креативному просторі.

Використання українських і польських орнаментів в сучасному мистецтві сприяє розвитку креативного мислення, формуванню професійних компетентностей та вихованню поваги до культурної спадщини. Таким чином, дослідження орнаменту як культурного коду є актуальним як у науковому, так і в практичному аспектах, зокрема у сфері мистецької освіти та сучасного дизайну.

У сучасному дизайні спостерігається активне звернення до традиційних орнаментів. Українські орнаменти, зокрема мотиви традиційної вишивки, широко використовуються у графічному дизайні, моді та дизайні інтер'єру. Як зазначається у дослідженнях, орнаментальні елементи української вишивки мають глибоке символічне значення і можуть інтерпретуватися як універсальна візуальна мова, що передає культурні коди та цінності суспільства (Куракова, 2020). Сучасні українські дизайнери активно інтегрують традиційні орнаменти у створення одягу, айдентики брендів, поліграфічної продукції та інтер'єрів. При цьому відбувається не пряме копіювання, а творча трансформація орнаментів, адаптація їх до сучасних форм і матеріалів. Такий підхід дозволяє зберігати культурну спадщину та водночас відповідати актуальним тенденціям креативних індустрій. У польському дизайні також простежується використання традиційних орнаментів, однак воно має дещо інший характер. Згідно з матеріалами про польське традиційне мистецтво (rukotvory.com.ua), орнаментика в Польщі значною мірою пов'язана з локальними ремісничими традиціями, такими як кераміка, розпис та текстиль. У сучасному дизайні ці мотиви використовуються переважно як декоративні елементи, що підкреслюють регіональну автентичність виробів.

Важливою спільною тенденцією для України та Польщі є поєднання традиції та сучасності. Орнамент стає інструментом формування візуальної культури, використовується у створенні національних брендів, сувенірної продукції та культурних проєктів. Водночас український дизайн частіше акцентує увагу на символічному значенні орнаменту, тоді як польський — на естетичній та декоративній функції.

Український досвід: В Україні орнамент часто сприймається як оберіг. Сучасні дизайнери (наприклад, Сергій Махно(MAKHNO Studio), BEVZA, Зінаїда Кубар чи Gunia Project) інтегрують не просто форму, а зміст, переосмислюючи техніки гуцульської кераміки чи борщівської вишивки.

Польський досвід: Польща успішно перетворила «витинанку» на впізнаваний візуальний бренд. Це і пакування продуктів, і елементи міського простору, і висока мода. У польській освіті акцент робиться на трансформації форми — як зробити традиційне мінімалістичним. Сучасні дизайнери (наприклад, Uta Sienkiewicz, MOHO Design — Magdalena Lubińska і Michał Kopaniszyn чи Katarzyna Herman-Janiec).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Klekot E. *The Seventh Life of Polish Folk Art and Craft* / E. Klekot. — Etnološka tribina, Vol. 40, No. 33, 2010. — С. 71–85. — Електронний ресурс: [https://www.academia.edu/7160919/The Seventh Life of Polish Folk Art and Craft](https://www.academia.edu/7160919/The_Seventh_Life_of_Polish_Folk_Art_and_Craft)
2. Куракова Т.В. *Закодована вічність в українських орнаментах* [Електронний ресурс]. — Донецький обласний палац дитячої та юнацької творчості, 2020. — Режим доступу: https://donopdut.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/52-Zakodovana-vichnist-v-ukrainskikh-ornamentakh_compressed.pdf
3. Тітор Д., Шостак В. *Еволюція форм та символіка орнаментів української вишивки* / Д. Тітор, В. Шостак. — Актуальні питання гуманітарних наук, Вип. 68, том 2, 2023. — С. 125–133. — DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-2-18> — Електронний ресурс: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/68_2023/part_2/18.pdf
4. Фелькер І. М. Стилiстичнi риси українського орнаменту доби модерну: синтез європейських впливів i національних традицій. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. 2025. № 3. С. 200–205. https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/344385?utm_source=chatgpt.com